

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1909, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

N:r 11
November

Prenumerationspris:
1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt
och 30 öre pr fjärdedels år.
Lösnummer 10 öre.

För redaktionen:
RUTH GUSTAFSON
Hagagatan 18, IV. ö. g.
STOCKHOLM.

Annonser å sista sidorna
pris 15 öre pr mm.
För expeditionen:
Ellin Lindley, Tunnelgatan 1 B, I
Stockholm.

1909

De norska kvinnorna i val.

I.

För första gången skulle i år de norska kvinnorna gå till stortingsval samman med männen. Jag hade till följd av storstrejken fått min agitationsturné för Gävle-Dala partidistrikt inhiberad och beslöt göra bruk av min ofrivilliga frihet och resa till Norge för att studera de norska kvinnorna i val, samt inhämta en hel del upplysningar och lärdomar vid detta så viktiga tillfälle i de norska kvinnornas frigörelsekamp.

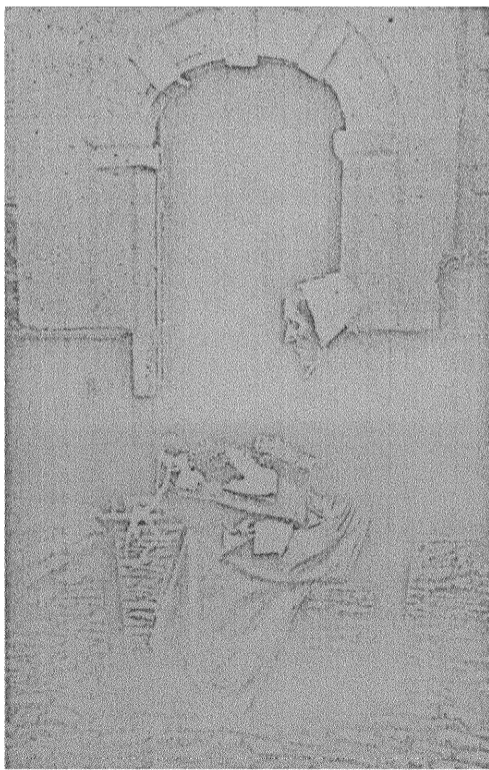
Jag satte mig därför i förbindelse med mina norska partikamrater och inom kort ankom telegrafiskt svar från Kvinnornas förbund att tvenne möten skulle av mig hållas i Kristiania för deras räkning. Glad i hågen spände jag ihop »fosterlandet» (min plädrem) och köpte biljett till Kristiania.

Vid framkomsten mötte mig Helga Thorsen, så välkänd och värderad av oss svenska kvinnor från vår senaste kongress jämte Puntervold — den av vår lockoutregering »hedrade» korrespondenten, den av Norges arbetare utsedde meddelaren från den svenska storstrejken.

Det blev ett hjärtligt mottagande.

Dagen därpå skulle mitt första möte bli i Folkets Hus och ämnet, »Den svenska storstrejken». Följande dag skulle jag tala å ett stort valmöte, an-

ordnat i Grünelökkens gymnastiksal över ämnet »Kvinnorna och politiken» och detta föredrag blev anledning till den räckta möten jag sedan under den

SPETSKNYPPLESKA I KVINNOKLOSTER.
(Till art.: Hemarbetet i Belgien.)

ytterst hetsiga valkampanjen höll i Norge för kvinnornas räkning.

Innan jag övergår till att skildra de norska kvinnornas valkamp, först några ord om själva rösträtten i Norge. Efter

att ha tagit kännedom om denna kommer det kanske att stå klart för oss här hemma, hur på ena sidan Kölen bor ett *verkligt fritt folk i ett fritt land*, på andra sidan Kölen *ett folk i trældom, bundet av olidliga bojar och band, hånat, föraktat och trampat hart när till döds av undantagslagar och med »laglig rätt» begångna våldsdåd mot värnlösa arbetare och deras hustrur och barn. Ty kom ihåg att man mäter medborgarvärdet förmedelst medborgarrätten*, och där denna saknas, i så hög grad som här hemma, där betyder arbetarna intet, så gott som, när det gäller ordnandet av det gemensamma fosterlandets intressen.

Här följer det av »Socialdemokratiska Arbetarepartiet» vid stortingsvalen 1909 utfärdade meddelandet om »Stemmerätten»

Rösträtt vid stortingsvalen 1909.

Röstberättigade äro *män* som äro norska medborgare, har fyllt 25 år och varit bosatta i landet 5 år och uppehålla sig där.

Kvinnor, som äro norska medborgare, ha fyllt 25 år och som har varit bosatta i landet 5 år och uppehåller sig där, och som har betalt skatt till *stat eller kommun för det sist förlupna skatteåret* för en inkomst av minst 400 kr. i stad och 300 kr. på landet eller leva i hel eller delvis egendomsgemenskap med äkta män, som har betalt sådan skatt.

Rösträtten suspenderas:

Vid offentligt åtal för brottslig hand-

ling, som kan medföra att rösträtten förloras, vid omyndighetsförklaring, vid ackord eller konkurs, så länge borgsmäns bo är under konkurs; genom att för sig själv, make eller barn under 15 år, ha under det sista året före valet åtnjutit fattigunderstöd, som icke innan mantalslängdens avslutning, av vederbörande återbetalts.

Understöd, som mottagits i form av inläggande på sjukhus eller asyl eller till täckande av utgifter i och för annan slags sjukvård, och understöd som föranledes vid abnorma barns undervisning, vid anordnande av särskild undervisning för skolbarn eller ock vid skolbarns förseende med undervisningsmaterial *medföra dock icke rösträttens förlorande*.

När man tagit kännedom om hurudan rösträtten är i Norge, varest *inga »penningstreck», intet skattestreck hindrar* norska medborgare från att deltaga i ordnandet av landets inre och yttre angelägenheter — då står som i blyxtljus *det svenska folkets rättslöshet klar* — och man gripes av en rättmätig vrede mot »storsvenskarna» som efter att ha drivit Norges *fria folk* till att slita unionsbanden, *nu koncentrerat sig på att driva de av Sverges barn, som älska sin frihet och sitt människovärde ut ur landet och bort i landsflykt*.

Jag sade också till mina norska partikamrater i mina föredrag »Kvinnorna och politiken»: Hade de *svenska männen* samma rösträtt som de norska *kvinnorna nu* ha och som *ni* knota högt över därför att 200,000 kvinnor därigenom stängas

ute från valurnorna, så skulle ej *storsvensken* länge sitta i orubbat bo i första kammaren. Därifrån skulle vi snart lyfta båda honom och hela den reaktionära ligan. Vi skulle med den svenske arbetareskalden Emil Rosén säga: »Okynnesfä uppå skördarnas gull, folket är färdigt med eder».

Alla partier ha i dessa dagar »giljat till kvinnorna». »Höjre och »venstre», det ärkerreaktionära »Kirkepartiet» och den röda socialdemokratien, alla ha de skyndat att söka få de nya väljaremassorna med sig.

Och den ställning kvinnorna intaga i ett land där de äga full och hel medborgar rätt, den är helt olika den ställning kvinnan intager i ett land där hon saknar medborgarrätt och följaktligen människorätt och människovärde.

I »Vespan», det norska arbetarepartiets skämttidning finnes en teckning: »Kampen om kvinnan», där »Höjre och Venstre» och »Kirkepartiet» rullar runt med varandra på marken i fullt slagsmål, och medan detta pågår, så springer en ung och stark arbetare och en ung norsk jänta bort hand i hand, låtande gamlingarna slåss om kvinnan.

Efter denna inledning skall jag i nästa nummer ge en skildring av de norska kvinnorna i val och de anordningar som av dem vidtagits i o. f. själva valrörelsen.

Kata.

Kvinnor och religion.

III.

Eftersom Morgonbris med anledning av fr. Ströms artikel under ovanstående rubrik upplåtit sina spalter för en diskussion i den religiösa frågan, vill jag med några ord vända mig emot den uppfattning, som framlagts i nämnda artikel.

Förf:s påstående, att kvinnornas — och särskilt den gifta arbetarekvinnans — okunnighet i och brist på intresse för politiska frågor närmast har sin grund i, att religionen »omtöcknat och fördummat hennes förstånd», är det nog många med mig, som icke kunna gå in på. Även många kvinnor med klart förstånd äro okunniga i politik, men jag tror icke att varken för den kloka eller den dumma orsaken till okunnigheten kan skrivas på religionens konto. Ej heller kan jag finna, att vår tid kännetecknas av brist på politiskt intresse, tvärtom har väl detta knappast någonsin varit livligare hos såväl kvinnor som män. Men — har detta varit nog för att göra världen och människorna lyckligare? Se vi oss omkring,

så finna vi, att kampen för tillvaron är tyngre än någonsin, motsatserna skarpare, striden bittrare. Det vore orättvist att skylla detta på religionen, ty den har väl aldrig varit mera föraktad och tillbakasatt än under de sista hundra åren — materialismens guldålder. Det ligger närmare till hands att påstå, att just av saken av den religiösa känslan och dess inverkan på samhällslivet är orsaken till många av de beklagliga samhällsförhållanden, varav vår tid lider. Det är icke osjälviskhet och kärlek till nästan, känslan av rättvisa och plikt, som är grundmotivet i det politiska livet, icke samarbetet för det gemensamma samhällets bästa, utan egoism och strid för den egna klassens fördelar. Och dock — ingen fördel kan vara till bestående gagn för en klass, om dess vinnande sker på bekostnad av andras berättigade intressen.

Tror ni, att det skulle se så ut i vårt samhälle, om det byggdes upp efter de principer, som predikades av kristendomens store mästare, han som lärde, att vi alla äro bröder, som älskade och hjälpte både fattiga och

rika, den föraktade synderskan så väl som hövitsmannens dotter. Att hans läror kommit på förfall ibland oss, är tyvärr alltför sant. Kyrkans kristendom har förstelnat i tomma former, som förlorat sitt andliga innehåll. Men vi få icke förväxla kyrkoläror och religion. Det religiösa behovet är djupt rotat i människans innersta väsen, det finns hos vilden såväl som hos vetenskapsmannen och tänkaren, genom alla tider, hos alla folk. Det tar sig uttryck i vildens dyrkan av sina gudabeläten och i den högre utvecklade människans tillbedjan av den ende guden, i hennes strävan efter att nå ett ideal, i själens trängtan efter något högre.

Detta behov kan aldrig tillintetgöras, men formerna för dess tillfredsställande växlar. Religionerna äro underkastade utveckling och förändring, som allt annat. När formen icke längre kan tillfredsställa tidens religiösa behov, så måste den försvinna och sanningen träda oss tillmötes i ny dräkt, lämpad efter den nya tidens behov. Många tecken tyda på, att en omvärdering på det religiösa området måste ske, och det skall byggas en bro över klyftan emellan tro och vetande. Religionen får icke vara en klädnad, som man endast tar på sig om söndagarna eller för vissa högtidliga ögonblick, den skall följa oss i vårt dagliga liv och där göra sin verkan gällande. Endast då kan samhället omskapas. Det är ingen kraft i världen, som har en så stor skapande makt som den, vilken har sin rot i en brinnande religiös övertygelse och hängivenhet. Den har tagit sig uttryck i antikens helgjutna konstverk och härliga tempel, i morernas praktfulla byggnader, i medeltidens underbart sköna dömer. Den har inspirerat en Rafael, den har skänkt oss musici, siare och skalder. Vile vi undvara de kulturvärden, som religionen till olika tider fört in i mänsklighetens liv?

Den kristna kyrkan må ha många synder på sitt samvete, men de ideal, den predikat i tal och skrift, ha dock utövat en förädlade inverkan på folken, förmildrat deras seder och lett deras utveckling. Nu är tiden inne att återuppväcka kristendomens höga ideal om broderskapet, och framtidens motto skall bli samarbete för tillvaron, icke kampen för tillvaron. Denna tanke ligger redan till grund för kooperationen, som skall ersätta konkurrensen, allas strid mot alla. Den flyktigaste eftertanke måste säga oss, huru nära den ena människan är förbunden med den andra, och jag håller med fr. S—m om. »att den unga kvinnan bör få veta, att hon är en länk i människosläktet». Det skall just vara grunden i all religion, medvetandet om hela skapelsens enhet, dess ursprung från samma källa och dess utveckling mot samma mål, samhörigheten med de tider, som gått, och de tider, som komma.

Religionen är icke en motsats till, utan den är i stället ett uttryck för "naturens eviga och heliga lag", men liksom det icke är var och en givet att tolka naturens lagar, vilka t. o. m. dölja sig för den hängivne forskarens öga, så kunna vi ej heller vänta, att religionernas djupaste sanningar skola ligga uppenbara för alla. Att därför förneka dem eller förhåna de personer, för vilka de utgöra det dyrbaraste livsvärde, borde ej kunna förekomma hos en socialdemokrat, ty en av partiets grundsatser är ju att låta religionen vara en privatsak, och detta förpliktar till tolerans gentemot olika tänkande. Respekten för andras övertygelse bjuder å andra sidan att icke påtvinga någon en tro, som strider emot hans känsla eller icke finner gensvar i hans irre. I varje religion finnas vissa dogmer, och det underbara är, att dessa i alla de stora religionerna stå i nära överensstämmelse med varandra. Bevisar icke detta, att till grund för dem ligga djupa andliga sanningar förborgade? Men utom dogmerna har varje religion även höga moraliska och sedliga bud och innehåller sådan undervisning, som kan förstås av även de mindre högt utvecklade. En levande religion är den bästa hjälp vi kunna få i vårt arbete för bättre samhällsförhållanden. Vi skola ta alla goda krafter i vår tjänst. Har vår nuvarande religion förlorat något av sin livskraft, så skola vi gjuta nytt liv i den. "Ha de rövat vårt land, vi erövra det igen!"

Anna Gunnarsson.

"Allt jag begär . . ."

*Allt jag begär, det är, att än en gång
som människa bli djupt och varmt be-
tagen*

*i livets stormiga och stolta sång,
som kastar solsken över arbetsdagen,
som dämpar smärtan av de hårda sla-
gen,*

*som sonar oss med onda ödens tunga
tvång.*

*Allt jag begär, är ha min själ i ro,
ogrumlad, fri, och skild från alla later.
Jag blott begär att själv få reda en-
kelt bo*

*åt tankens tjysta tal, som lika enkelt gro.
Jag ber blott om en rätt, att omodernt
få tänka:*

*att det är skönast längst, som helt är
fritt från dater.*

Julia Ström.

Kvinnans frigörelse.

(För Morgonbris av N. K.)

I.

Det har under senare tiden synts några redogörelser angående moderskapsförsäkring i svenska pressen. I Social Tidsskrift har dr Jundell skrivit utförligt därom och givit statistiska uppgifter av betydelse. I maj månad för innevarande år har dr Marcus skildrat förhållanden i de olika länder, där moderskapsförsäkring i någon form redan införts.

De försök, som ha gjorts i Sverige på detta område, genom motioner i riksdagen av E. Wavrinsky, äro icke vid sträcktare än i andra länder. De avse alla blott en skyddsåtgärd under en kort tid före och efter förlossningen. Hur viktig en sådan åtgärd är, behöver ju ej påpekas, ty alla äro ju ense om dess nödvändighet, och kommer dess införande att hälsas med tillfredsställelse. Men skola vi tänka på kvinnans frigörelse, så är med denna reform blott litet vunnet. Det kan aldrig tänkas någon verklig frigörelse för kvinnan utan att det tiller kännes henne rätten till moderskapet under alla former. Först när moderskapet ej längre är bundet vid äktenskapet kunna vi säga att kvinnan har uppnått ett självständigt människovärde, då är hon ej som nu, antingen slav av sitt arbete eller slav under mannen. Kvinnan har rättighet att fordra moderskapsförsäkring i dess vidsträcktaste bemärkelse. Den får ej vara bunden vare sig av yrke eller samhällsklass, utan utgå lika för gift som ogift mor och för att vara ett verkligt skydd för kvinnan, ett säkert stöd för de värnlösa små, skall den utgå till dess att barnet kan försörja sig självt.

Moderskapsförsäkringen så som den nu är planerad tryggar blott barnsängsvilan för kvinnan och bör ordnas genom sjuk-kassorna. Men denna åtgärd enbart är ju av litet värde för en medellös kvinna. Vad äro några veckors understöd när det gäller att uppfostra ett barn till en livsduglig människa!

Men hur skola vi göra för att åstadkomma en effektiv försäkring? Vi ha väntat länge nog på reformer för kvinnan. I de senaste årtiondena ha kvinnor dykt upp, som i tal och skrift ha arbetat för utvecklingen. De ha blivit missförstådda av sin tid, och om de ej lekamligen bränts på bål, som forntidens religiösa kämpar, så har samtiden bidragit till att förintä deras inflytande. Med varje ny lans, som brutits i kampen har visserligen ett allt större och större antal kvinnor funnits, som med hänförelse skulle ha velat fortsätta striden och sätta sig emot det bestående, om de blott hade kunnat, såsom de velat. Men nu har handlingens dag grytt, vi kunna ej, vi få ej vänta längre. Vi måste våga för att vinna. Kvinnorna måste kringgå det bestående. Ha vi ännu ej något inflytande på vår lagstiftning, så måste vi hjälpa oss själva till vår främsta, vår heligaste rätt, till moderskapet.

Vi skola skapa oss en moderskapskassa och visa de styrande i riket att vi kunna slå ett slag utan männen. Kvinnorna ur alla samhällsställningar skola förenas i detta gemensamma arbete. Varför skulle man ej kunna tänka sig att varje kvinna allt efter sin inkomst betalar ett visst bidrag i månaden till en sådan kassa, samt att varje självförsörjande kvinna som ingår ett förbund med en man, som genom sin inkomst tryggar hennes existens och sålunda gör hennes eget arbete obehövt, erlägger ett bidrag, vars storlek är beroende på hennes forna inkomster. Och om vi göra det måhända ganska orimliga påståendet, att vi från de gifta kvinnorna, tillhörande kapitalistkretsarna, tro oss kunna påräkna ett ej allt för magert stöd, skulle en dylik anordning kunna verkställas utan svårighet. Och har organisationen en gång fått liv, kommer staten nog att lämna sitt bistånd.

Moderskapsförsäkringen är det första steget till att göra kvinnan och barnet ekonomiskt oberoende; och vad hjälpa moralbegreppen av den nya tiden, om vi ej genom ekonomiskt oberoende kunna skapa ett nytt samhälle åt oss, om än moderskapsförsäkringen också är blott det första steget därtill.

Det är ingen utopi att antaga att varje frisk ung kvinna som längtar efter att bli mor en gång i sitt liv träffar den man, hon skulle vilja utkora till sitt barns far, och om vi genom att trygga deras ekonomiska ställning kunna vinna åt samhället friska, starka människor, ha vi nått långt. Om vi därigenom hindrat en mängd resonemangsgiftermål, som ingås mellan omaka och olämpliga kontrahenter, utav sociala, men framför allt ekonomiska hänsyn, eller i bästa fall, därför att längtan efter moderskapet blir kvinnan övermäktig, ha vi nått ändå längre. Kunna vi genom borttagande av de ekonomiska bekymren i detta avseende lära alla unga, friska kvinnor, att det är deras heligaste rätt att få bli mor, ha vi nått målet.

Almqvist och Ellen Key, de modiga kämparna, ha visat oss vägen, låt oss följa den!

Till stor del påverkat av vår stora, ädelsinnade författarinnas Ellen Keys skrifter har för ungefär 5 år sedan på initiativ av fil. dr Helene Stöcker i Berlin en förening bildats, som bär namnet »Förbund för Moderskydd».

Föreningen har satt såsom sitt främsta mål att åstadkomma moderskapsförsäkringar. En dylik försäkring skall ej avse det som hitintills eftersträvats, hjälp till barnsängsvilan, utan ett understöd, att utgå till dess att barnet kan försörja sig självt. I föreningens verksamhet ingår för övrigt att arbeta för likställighet mellan de äkta och oäkta barnen, och i samband härmed en genomgående reform av den nuvarande äktenskapsformen, såväl ifrån social, sedlig och rättslig synpunkt. Redan för ett par år sedan har förbundet ingått till rikskanslern och riksdagen med en motion angående moderskapsförsäkring. Endast under år 1908 har till ej mindre

än 200 tyska städer petitioner avsänts, för att anhålla om organiserandet av »moderskyddshem» i samband med barnhem. »Die neue Generation», förbundets officiella organ, har genom energiskt agitationsarbete, spritts i alla läger, och har haft glädjen att påräkna bidrag från världens mest framstående förmågor på området: bland skandinaver torde nämnas sådana namn som Ellen Key, Frida Stéenhoff, Aage Madelung m. fl. Möten och diskussionsaftnar anordnas, flygblad delas ut, flera medlemmar ha såsom sin enda uppgift att göra föredragsresor och bilda lokalföreningar. När huvudföreningen först bildades räknade den blott några få medlemmar, nu äro de flera tusen. Tack vare detta livliga agitationsarbete, finnes det en lokalförening i nästan varje större stad.

Men föreningen driver även rent praktiskt arbete. Långt bort i en av Berlins förstäder ligger det lilla anspråkslösa hemmet, föreningens och det officiella organets expedition, några små rum, som icke alls hava prägel av kontor eller byrå. Där få de unga kvinnorna ett vänligt råd, vare sig hänvisning till ett hem, där de kunna erhålla vård vid förlösningen, eller anvisning till arbete, på vilket modern kan draga fram sig själv och barnet utan att de bliva skilda åt, eller om sådant ej är möjligt, ett gott hem, där barnet kan utackorderas. Det är icke tal om någon välgörenhet, den hjälpsökande behöver icke lämna några upplysningar, om hon ej vill. Den hand som räckes är systemens, vännens, kamratens, som står bi i nöden, som lämnar tröst och hjälp; nej, ej tröst, ty Helene Stöcker har satt som sitt stora mål att lära kvinnan, att det icke är någon *skam* att föda ett barn, även om det icke är någon far som skyddar det, utan att kvinnan bör vara stolt över att ha blivit mor.

Den som varit i tillfälle att se d:r H. Stöckers verksamhet på nära håll, den måste ovillkorligen gripas av vördnad och aktning inför det arbete, den storinhet, som ådagalagts. Kvinnans kamp för kvinnan, för frigörelsen, för hälsan, och såsom mål och medel moderskapsförsäkring, det är vad H. Stöcker har gjort till sin livsuppgift. (Forts.)

Litteratur.

Ture Nerman: »Niðvisor och salsalmer.»

Den lilla diktsamling Ture Nerman nyss utgivit såsom debutverk, förtjänar att emottagas i vartenda arbetarhem som en välkommen gäst. I detta förstlingsverk finnes oneligen många fel, till och med några saker, som mycket gärna skulle ha varit borta, till och med saker, som kanske litet för livligt påminna oss om äldre och förut kända förebilder. Men boken i sin helhet är ändå ett nytt inlägg i den socialistiska konst- och diktskattkammaren. Och denna socialistiska, revolutionära och kamplustiga karaktär, som präglar det hela, gör att vi gärna glömma

de ovannämnda mindre felen, i det vi hoppas att vår unga skald i sina kommande verk undviker dem. Som motto till hela diktsamlingen kunde man ta Nermans egna strofer:

»Nu är det gamla dött för alltid här,
och livet brusar livligt ungt i världen.
Se, utanför står dagen ljus och vän
och unga gudar tummar trotsigt svärden.»

Ja, det unga livets heliga brus känner man hela tiden mån läser Ture Nerman. Inte bara när han avsäger sig den gamle guden för att ställa sig på sidan av de unga gudarna, men även i alla andra ämnen han berör höres detta brus. Och denna kamp- och livslust gör sig i synnerhet sympatisk, när den förenar sig med de mest stilla och, jag skulle säga, intima drömmar av den unga poeten. Jag tycker det är ett i synnerhet svårt prov man genomgår, när man inte glömmet kampen och världen, i det man talar till »sin flicka». Tyvärr måste jag påpeka, att i den första och i konstnärligt avseende nästan vackraste av hans »Eva-sånger» begår han en stor inkonsekvens, när han talar om »solligt världsförakt». Detta världsförakt är säkerligen en reminiscens av den slags borgerliga individualism, som tycker sig finna sitt högsta och finaste ändamål i världs- och människofientlighet, i instängd egoism och »förakt för massorna». Och sådana reminiscenser finnas som sagt på många ställen. Men den unga brusande kamplusten, den sunda proletäriska sambörighetskänslan genombryter alltid hos Nerman och denna samma dikt slutar några rader längre ned:

»En liten tös att leva för och slåss
När dagen vandrar dånande och röd.»

Stämningen, som är långt ifrån världsförakt gör sig gällande även i den rent av lyriska dikten »Två»:

O, vore vi två, som tydde
oss tätt till varann därvid,
och räckte händerna sakta
och talte om sol och strid.

»Vi ska bli två framför brasan
i de långa kvällarnas frid,
två unga ensamma själar,
som längtar till vårsol och strid.»

Denna längtan till vårsol och strid i momenter av den mest intima personliga lycka är det mest karaktäristiska och sympatiska jag finner hos Nerman. Det bevisar att längtan till strid och vårsol är icke en helgdagsklädnad man sätter på sig, när man går ut på gatan att delta i en demonstration, eller bestiger en talarestol för att agitera, utan att denna längtan är en intim beståndsdel av ens själ. Och denna djupa stridskänsla är det enda som garanterar oss att en människa är verkligt en av våra. Detta intima är det bästa svar på alla stor- och småborgerliga fraser om de personliga känslornas motstånd emot det »socialistiska tyranniet», om de »frihetsölskande karaktärer» som omöjliggöra deltagande i en massrörelse, ty denna djupa längtan bevisar att mitt innerligaste jag, mina finaste och på samma gång starkaste känslor endast väcker längtan till strid och till vårsol så länge vårsolen endast kan nås genom strid.

Och en sak till är det som vi kvinnor i synnerhet hälsa välkommen i Nermans dikter: hans hyllning till kvinnan som kamrat och medkämpe. Hans flicka är icke mer denna docka, som var och är borgarvärdens kvinnoideal:

»Min hand blev varm emellan kvinnohänder,
mitt öga stort av trots och tapper tro.
Och hela världen ler med vita tänder
inunder unga läppars röda bro.
Så res dig heta blod i hat och hunger,
skölj bort de långa årens tysta tårar.
I rutan lyser dagens skarpa färg.
Hör morgonvinden i mitt öra sjunger.
Jag stiger opp på löftets blåa berg
med bröstet högt av sol och röda vårar»

sjunger Ture Nerman. Hans kvinnoideal är den kämpande och besjälade kvinnan-människan, vilkens kärleks glöd manar att gripa till stridssvärden. Det nya kvinnoideal, som diktare och tänkare så länge ha längtat efter, det är nu uppnått. I fullhet och prakt nalkas den nya kvinnan-människan och Ture Nerman hyllar henne i sina Eva-sånger. Denna nya kvinna, som älskande icke bara värmer, men även besjular och höjer, det äro vi kämpande proletärkvinnor, och poeten, som hyllar henne, hyllar oss. Denna nya kvinna är det bästa bevis på att tiden av kvinnandockans avstängdhet, av de förälskades världsförakt är förbi.

Den yttre världen, den reser och höjer oss, den fyller våra bröst och låter oss ännu skarpere och klarare känna världens orättvisa, världens brist på vårsol och lycka. Men vi svara icke mer med »tysta tårar» utan med kamp sida vid sida av våra män. Ju längre vi kvinnor komma fram på denna vägen, allt oftare och högre ljuda skaldernas röster, som besjunga den nya kvinnan och den nya kärleken och var och en av dessa skalders skall bli vår dyrbara vän, vår medarbetare och förkämpe, ty skalderna de kunna ofta övertyga och öppna ögonen på dem, som äro döva för de enkla orden.

Ester.

**Prenumerera
på MORGONBRIS!!**

MORGONBRIS kostar för nästa år i prenumeration å posten 1:20 helt år, 90 öre tre kvartal, 60 öre halvt år och 30 öre ett kvartal.

**Agitera
för MORGONBRIS!!**

Hemarbetet i Belgien.

(Forts. och slut från n:r 10.)

Hemarbetarnas hygieniska förhållanden. Vad de hygieniska förhållandena beträffar, så erbjuder hemindustrin vida flera olägenheter och missförhållanden, än man vid första påseendet skulle kunna tro. Lokalerna kunna ur hälsosynpunkt i allmänhet på intet sätt jämföras med själva de trakter, där större delen av hemarbetsindustrin i allmänhet är lokaliserad. Arbetet utföres ofta i små lägenheter, som knappast erbjuda tillräckligt utrymme åt familjen. Även när det utföres i särskilda lokaler, händer det ofta att dessa lämna åtskilligt övrigt att önska vad både snygghet och luftväxling beträffar. Man kan med skäl undra om lagstiftningen — allt för angelägen om att respektera principen om hemmets oantastlighet — icke låtit sig ledas av missriktad hänsyn, när den från lagen av 2 juli 1899 om fabrikskhygien uteslutit hemarbetarnas lokaler, vilka äro lika om icke mera hälsofarliga än andra verkstäder. Hemarbetaren, vars liv stundom målas i så idylliska färger, tyckes likväl ofta vara fullkomligt okunnig om att hans hälsa är i fara och att han arbetar under verkligt beklagensvärda förhållanden.

Deuxchamps ger en karaktäristisk målning av skomakaren i Herve: "Genom en trång och mycket svårtillgänglig trappa komma vi in i ett eländigt litet kyffe, där två skomakare sitta uppkrupna i var sin fönsterglugg, inbegripna i fullt arbete under det de synas okunniga om, att luften har lika svårt att tränga in till dem som ljuset. Mitt i rummet sitter en ung flicka, ävenledes sysselsatt med skomakeri. Golvet är översållat med skräp och avfall från arbetet. Några pallar och ett arbetsbord utgöra så gott som hela möbleringen; en säng, som står intill väggen, visar att detta osunda kyffe användes också som sovrum. Rummet räknar knappast 27 kubikmeter och man frågar sig hur det är möjligt, att i detta osunda kyffe tillbringa en hel tillvaro fylld av arbete."

Inte mindre gripande är Genarts skildring av skräddarens i Binche bostad:

"I den lågt liggande delen av staden strax intill de gamla fästningsverken, påträffar man bostäder, som äro i högsta grad hälsovådliga. I en av dessa lägenheter, bestående av ett enda rum på nedre botten, bor en gammal mössmakare med sin hustru. Rummet räknar inte mer än 2 m. 5 cm. ggr 3 m. 25 och är ett verkligt kyffe. Det finns ingen källare, en tunna står inklämd under en brant och lång trappa som leder upp till rummet, som är lågt i tak och belamrat med en maskin, ett arbetsbord, ett köksbord och två skåp, inrymmande allt husgeråd;

en kamin, en säng och en stege för att komma upp på taket, fullborda möbleringen; ingen trädgård, ingen bakgård, intet avträde. För detta utgör hyran 10 fr. per månad."

Förhållandena äro desamma också på landet. I Flandern t. ex. bo vävarna i hälsovådliga bostäder, som de inte ens tänka på att vädra. Deras föda är även otillräcklig; man påträffar också många tuberkulösa bland vävarna. De sjuka iakttaga naturligtvis inga som helst försiktighetsmått och sprida på sätt sjukdomen omkring sig utan att veta det.

Spetsknypplerskorna i Saint-Troud ha sin uppehållsort i det smutsiga kvarter, som kallas "Helvetet". Beskrivningen lyder sålunda:

"Gatorna äro trånga, en del knappast stenlagda; förstugorna, som äro låga och mörka och få sitt ljus från dessa gator, leda ut till bakgårdar, som kantas av förskräckliga byggnader, och där en massa halvklädda barn leka på skräphögarna. Nouvel Achéron, en bäck med vämjeligt svartaktigt vatten rinner genom Saint-Trouds "helvete" och tjänar som avloppstrumma. På vissa håll går den under själva byggnaderna och bidrager ingalunda att göra dessa mera hälsosamma; den rinner annars mellan gatan och husraden, dit man praktiserar sig över små murade broar. Jag har varit inne i ett och annat av dessa hus och jag har överallt funnit en fullkomlig utblottning i förening med en ytterlig grad av snuskighet. Väggarna tycktes aldrig ha tvättats och flera hus voro inte ens bonade. Snedbenta stolar och rankiga möbler stodo på själva marken — där det ens fanns några möbler. I dessa smutsiga kyffen förfärdigade spetsknypplerskorna de vita och luftiga spetsar, som skulle pryda den lyckliga skönheten, men ingen beklagade sig över sitt öde."

Ställningen är naturligtvis icke överallt lika dystert. På landet och t. o. m. i Brügge ha spetsknypplerskorna i allmänhet vida bättre bostäder. Spetsstillverkningen är emellertid inte så oskadlig som man skulle kunna tro. Bland de sjukdomar, som konstaterats bland dessa arbeterskor, må nämnas krökning av ryggraden, bleksot, lungsot och närsynthet. Bland knypplerskorna i vissa trakter är också barnadödligheten mycket stor.

Dyliga förhållanden utgöra en stor fara inte endast för arbetarna själva utan också för allmänheten (genom den smittofara som de förfärdigade varorna kunna innebära).

Slutsatser. Vi instämma med Ausiaux i, att hemarbetsindustrin kan rättfärdigas endast i de fall, då fabriksindustrin icke kan tillfredsställande ersätta densamma.

"Då typen för en viss vara ofta förändras och framför allt då den individualiseras i enlighet med varje köparens önskan, blir maskinen med dess natur att frambringa ständigt samma modell en ekonomisk omöjlighet. Det är denna omständighet, som räddar hemarbetet inom vapentillverkningen i Liège, vars framgång torde få tillskrivas den smidighet och villighet, varmed den fogar sig efter köparens minsta önskan..."

Inom handsktillverkningen är det "nödvändigheten att klippa varje par på sitt särskilda sätt allt efter skinnets beskaffenhet, dess storlek och utscende samt nödvändigheten att draga fördel härav genom att kombinera det med andra, som", säger Beatse, "utgör ett oöverstigligt hinder för handarbetets utbytande mot maskinarbete."

FLÄTNING AV STOLSITSAR.

Dessutom försvarar sig hemarbetet med en viss styrka på de områden, där arbetet är ytterst fint, där produkterna ha karaktären av verkliga konstföremål och sålunda inte kunna anpassas efter maskinfabrikationen.

Vissa hemarbetsindustrier kunna således rättfärdigas ur ekonomisk synpunkt. En sund socialpolitik fordrar då, att man kontrollerar, beskyddar, uppmuntrar, ja, på landsbygden t. o. m. inför arbetsarter, som för jordens arbetare kunna utgöra en hjälpkälla under tider av sysslolöshet.

Vi fordra endast att hemarbetet tryggas genom:

a) bestämmelser rörande kvinno- och barnarbete, arbetstidens längd, hygieniska förhållanden;

b) en obligatorisk och fast organiserad yrkesundervisning, förtrogen med alla industriella framsteg och i stånd att skydda hemarbetet från fabrikskonkurrensen. Denna undervisning skulle åtföljas av en allmän, som vore

i stånd att gynna hygienen och väcka nya impulser;

c) en rörelse för organiserande av arbetskraften i stånd att befria de små producenterna från mellanhandernas tryck. Denna rörelse skulle gå ut på att upprätta fackföreningar och kooperativa produktionsföreningar, fackföreningar, som kunde göra arbetare och arbeterskor medvetna om deras ekonomiska makt och iståndsätta dem att uppresas mot exploateringsförsök; kooperativa föreningar för att reglera produktionen och underlätta avsättningen.

Den dag, då sådana institutioner skulle kunna utveckla en kraftig verksamhet i Belgien, synes ännu vara långt avlägsen. Likväl kan man av vissa tecken sluta sig till att hoppet härom inte är en ren utopi. Man har dock skäl att fråga sig, huruvida icke konkurrensen med maskinerna och fabriksindustrien icke skall ha dödat all hemarbetsindustri, innan denna ännu hunnit emancipera sig.

Daniel Warnotte.

De dödas stad.

*Mellan trädens höga dystra stammar
ligger enslig, fridfull kyrkogård.*

*Solens sista strålar ännu flammor,
strör sitt guld på högrest minnesvård.
Sinnet blir så vekt, jag ville gråta,
fåfängt söka vi att tyda livets gåta.*

*Trötta ögon är för alltid slutna,
döden skänker vila, lugn och ro.*

*Trötta lemmar, av arbete brutna,
äntligen vila få i gravens bo.*

*Dödens bleka ängel släckte lågan,
gjorde slut på striden, gjorde slut på
plågan.*

*Höga monument med vackra fraser,
minna om den rikes sista hem.*

*Arbetsträlen, som gick klädd i trasor,
vilar, även han, ej långt från dem.*

*Granriskrans med pappersblommor skära
är den prydnad proletärens gravar bära.*

*Så skall till sist oss döden famna alla,
de höga herrar liksom deras slav.*

*Despoten här ej äger att befälla,
och trötta slaven kastat oket av.*

*Dock, bittra tankar fly, viska försoning,
ty hatet bannlyst är från dödens boning.*

Mona.

Konstsinne och hemtrevnad.

På något ställe i sin bok »Renhet» har Elsa Törne uttalat en from önskan: att få samla ihop all onödig, onyttig och bacillgömande lump till en enda säkert vidunderligt stor i omfång blivande komposthög och bränna, bränna... Det är ingen förflugen tanke denna, den är beaktansvärd inte bara bildligt sett, fast nog kan man tryggt påstå att den inte blir omsatt i handling. Ty litet varstans är man ju så rädd om sin kära lump, eller åtminstone hyser man en panisk förskräckelse för att röra vid densamma, kanske mest med det kända drastiska ordspråket i olycklig hågkomst.

Men när och hur skall man kunna sätta igång en ur hygienisk, sanitär, etisk och estetisk synpunkt så genomgripande och intensiv razzia, att den lämnar syn- och förnimbara spår efter sig i våra arbetarehem. Alkoholbruket — inte bara missbruket — skall drivas ut, det är det första och säkert verksammaste medlet mot fattigdom och förfall, det veta vi ju. Och äro även på rätt väg ifråga om detta utrotningsarbete, där det nämligen gäller att förebygga att det onda slår rot: alltså med ungdomen skall det börja. Ty sentensen om det nya vinet på de gamla läglarna besannas sig även här. Men det är inte alls nog med att vi bara bliva nyktra och sedan tro att alla goda egenskaper skola komma flygande på oss av sig själva. Vi behöva nog fortfarande arbeta med energi på förädlingen av den materia som vi kalla oss själva. Särskilt åt en riktning böra vi då gå därför, att vi just i det hänseendet äro så långt efter, nämligen den som kan ge oss tillfälle att förfinas vår smak, och skärpa vårt skönhetssinne på alla områden. Eller kanske det är klokast säga det först som sist: *väcka lusten* och kärleken till det vackra och harmoniska, till liv. Ty att denna bara slumrar i omedveten väntan på väckelse kunna vi nog vara säkra om. Att sådana väckelser emellertid äro av nöden, behöva vi nog inte gå många steg inom vår omgivning för att lära oss förstå. Och även kan våra iakttagelser tillåta oss att frankasta det påståendet, att det bör bliva tillåtet att här gå mindre milt till väga.

Man tillåter sig skratta åt att det verkligen finns lärare som i skolor undervisar om hur man skall t. ex. möblera ett rum, på samma gång billigt, sunt och hemtrevligt. Som om det inte skulle behövas! Som om inte nittionio exempel på hun-

dra verkligen ge vid handen, att uppfostran även i detta hänseende behövs! Det är ingen oviktig sak denna, att operera bort den vulgära smaken även i detta avseende hos vår ungdom. Se bara på våra arbetarehem såväl på landet som i staden överhuvudtaget, hur smaklösheten parad med oförståndet slår rekord i att ordna allting så fränstötande och oskönt som möjligt.

För att få reda i denna tombola av sammanrafsat krams måste man gå till väga som vid en generalstämdning. Först riva ner och förgöra allt vad löst och väggfast är, alla dessa saker som bära tydligt vittne om en pinsamt dålig smak. T. ex. de i snart sagt alla former förekommande porslinsfigurerna, allt detta tyska godtköpskram av s. k. oljetryck, illustrerande all världens kungar och drottningar, prinsar och prinsessor. Och sedan dessa bibelspråk i en marknadsgrann infattning. Skall man hänga av sig ett plagg snuddar man vid en omotiverad inbjudan: »Kommen till mig i alla som ären betungade...» Skall man använda sig av en handduk, så upptäcker man, att den hänger under devisen: »Herrens nåd är var morgon ny». Slår man upp något som liknar en bok, så nog kan man vara förvissad om att det är ett vykortsalbum. Och såna vykort se'n! Förtvivlad flyr man till den obligatoriska gungstolen — är man inte förberedd, slår man en kullerbytta bakåt, det är då säkert! — beslutar sig för att resignera och låter under tiden synminnet smekas av tapeternas harmoniska och rogivande färgsammansättningar: krysanthemum i rödaste rött, på botten av blåaste blått med lite gräsgrönt ibland. Vidare en förgylld tallrik på en spik här, en knippa evighetsblommor och påfågelsjädrar där, en hörnhylla, på vilken man placerat ett par rysliga vaser, vilka man återigen fyllt med de grannaste pappersblommor, fattas ej heller sällan i denna omgivning. En krukväxt har helt omotiverat fått sin plats på familjens byrå o. s. v.

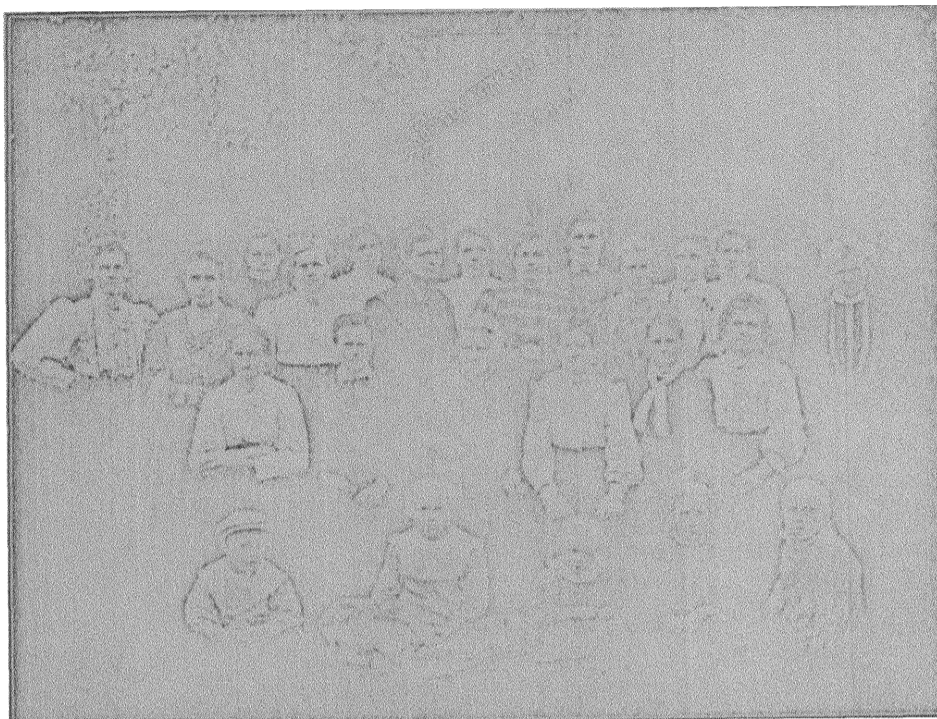
Allting i rummet från den största möbelen till den minsta prydnadssak förråder en jämmerlig brist på den personliga smakens insats ifråga om ett hems ordnande. Eller rättare, den blottar detta sorgliga faktum, att det individuella skönhets- och bekvämlighetsbehovet här helt saknas. Man märker genast att det eller det inte köpts därför att just det ville man ha i sin omgivning emedan man drogs till det och blev angenämt påverkad av att ha det i sin närhet, utan det var köpt och placerat

här eller där bara därför, att där skulle vara något. Därför att väggen var tom — inte därför att den verkade kall och osympatisk.

Här behövs reformer. Det är alls ingen oviktig sak hur det ser ut i ett hem — även om det bara är ett arbetarhem. Det är tvärtom mycket viktigt att just arbetaren får lära sig att han för lika billigt pris kan hålla sig med ett hem och en omgivning i vilken han kan känna den trevnad och ro, han så väl behöver. Att han får andas fritt, förskonad från alla de dåliga inflytelser en oskön omgivning skapar.

Det har sagts att det beror helt på en hustru om hemmet är trefligt, rent och propert, därför att vattnet ingenting kostar och såpan är en obetydlighet o. s. v. Så om bara inte viljan fattas, så kan det allra fattigaste hem vara snyggt. Men det är nog en sanning denna med ganska stark modifikation. Visserligen är det sant att vatten och såpa står tämligen fritt till buds även för den fattigaste, men man glömmmer en annan faktor, den viktigaste av alla, *tiden*. Det är dock ett strävsamt arbete — för att inte tala om hur otacksamt det är — att hålla en svärm av barn, ty bland fattigt folk veta vi ju att det alltid är en svärm, hela och rena, mannen hel och ren, huset rent. Allt under det beklämmande armodets hårda tryck, och ständig fysisk indisposition. Jag vill inte också säga, vad som oftast dock brukar vara fallet, under en brutal och alkoholförgiftad mans herravälde, därför att det oftast är hemmets dåliga amotsfär och dystra prägel som gjort honom till vad han är. Men i rättvisans namn kan man dock säga, att det är inte, åtminstone i alla fall, med sanningen överensstämmande, när man påstår, att det beror helt på familjemodern om ett fattigt hem inte är rent och snyggt. Utan det beror på okunnigheten och på samhället. På okunnigheten, som gör, att så många barn alstras, att hemmets välstånd måste bli lidande däraf, och på samhället som tillåter att dess bästa medborgare skola gå under i fattigdom och laster, allt under det dessa medborgare lägga såväl sina armars arbetes frukter som sin psykiska och fysiska hälsa på dess altare.

Det är hustruns skull om mannen sitter på krogen, hon har själv kört dit honom; undan hennes gnat och barnens skrik, och ett dåligt hems alla vedervärdigheter har han måst fly dit, i famnen på ruset, för att glömma, så resonerar man alltid, överlägset och säkert.

HALLSTAHAMMAR SOCIALDEMOKRATISKA KVINNOKLUBB.

Det kan ju hända att det är så, att mannen misstog sig och fick en furie i stället för den milda genius han önskat sig. Men det kan också hända att han gift sig med en vek, fin och ordentlig flicka en gång, som intet högre önskade än att just hennes hem måtte bli ett idealhem, att hennes förhållande till den man hon höll av måtte bli ett vackert undantag från alla de andra, hon nog inte undgätt att se.

Men hon märker snart att hon dragit en dålig vinst på livets lotteri, när hon gift sig utan att få monopol på något annat än att laga mat och föda barn en gång om året. Hon kommer väl underfund med att hon blivit inspärrad i anstalten för lifstids straffarbete för kvinnor, och denna upptäckt gör henne nog inte glad. Så länge kärleken och besparingarna räcka går det väl an, men intet av dessa ting är någon evighetsbrunn, därur man kan ösa vid behov. Så kommer den ena misräkningen och snarvar över den föregående som inte hunnit undan ännu, och så blir det till sist ett helt berg. Det är naturligt att hustruns misshumör skall gå ut över mannen och vice versa, och så är det färdigt. Harmonien är bruten, tvister om smått och stort återkomma ständigt, hemmet försummas av hustrun, blir därför skytt av mannen, och förfaller så småningom.

Då har man alltid en medlidsam runkning på huvudet över för mannen, man förstår så väl att han behöver gå på krogen, dricka sig rusig för att glömma. Men kvinnan då? Skulle inte

hon också kunna behöva gå någonstans för att glömma? Ty också hon har blivit bedragen på sitt livs vackraste dröm. Henne skulle man helt visst aldrig förlåta, om hon på samma sätt som mannen försökte skölja ner misräkningarna och livsledans beska malörtsmak, därför att hon är kvinna. Och det är ju nästan i sin ordning. Men är det då så underligt, när hon saknar moralisk rätt att använda sig av samma bedövningsmedel som sin man, när hon saknar den moraliska rätten till att låta sig bedragas, om hon hemfaller åt såväl själslig som kroppslig indolens. Det är inte underligt, det är tvärtom naturligt — och ursäktligt.

Men om nu två människor, låt oss säga fattiga eftersom det är mest vanligt, skola bilda ett hem och gå i författning om detta med den fasta föresatsen att det skall bli ett sådant, inte bara till namnet, så måste de nog för att lyckas bäras fram till sitt företag av den starka känslan och varma viljan härför, som ovillkorligen erfordras och som ligger i det begreppet att man lever för att vara människa, och att man, som Ellen Key säger, söker lyfta sig till en högre livssyn, framför allt genom skönhetsens makt i ord, i tankar, i bild. »Kroppen trives endast i ren luft och detsamma gäller om själen. Ty av det sköna lever det goda i människan. Blir detta nya sinne, skönhets sinnet, hos oss utvecklat till ett verkligt lifskrav, organiskt med vår natur, då skall nog hemmen därom bära vittne.»

I detta sammanhang kan lämpligt

citeras dessa ord av förf. Otto Ernst: »Jag är icke så naiv, att jag tror, att den sociala frågan löses genom en konstnärlig uppfostran, men de former i vilka den sociala kampen rör sig, skola genom en sådan uppfostran bliva ojämförligt ädlare. Arbetare såväl som arbetsgivare, vilka med lust och förståelse besöka teatrar, museer och konserter, som ha behov av sund poetisk näring, de skola måhända ännu vara fanatiska, men de kunna icke vara brutala eller grova.»

Emellertid återkommer man ständigt till detta faktum, att det nuvarande samhället med sin industrialism och sina orättvisa förordningar gör allt för att hålla den arbetande klassen borta från konstens lustgårdar, gör allt för att hindra den från att få smak på den farliga frukten därifrån, gör allt för att döda det medfött vackra, mänskliga och sanna som där finnes förborgat. Det har visat sig att detta mullvardsarbete, som gällt att underminera och motverka vårt andliga fostringsarbete, haft rakt motsatt verkan till vad som åsyftats. Och detta skall ännu mera komma att visa sig, ty med varje dag som går, tänka vi göra nya landvinningar för vår rättvisa sak just genom detta vårt verkammaste medel av alla: upplysningsarbetet.

Julia Ström.

"Fjorton misstag att undvika i livet."

Den engelske domaren Rentoul uppräknade härom dagen i ett tal fjorton misstag att undvika i livet, misstag som han själv hade begått många gånger och som han därför ansåg sig vara rätta mannen att varna för. Man bör undvika:

att vänta att alla andra människor skola rätta sig efter ens egen uppfattning om rätt och orätt;

att söka mäta andras nöje efter sitt eget;

att vänta likformighet i åsikter i denna världen;

att vänta moget omdöme och erfarenhet hos ungdomar;

att söka uppfostra personer med olika anlag på samma sätt;

att icke ge vika i obetydliga småsaker;

att tro sig om fullkomlighet i sina egna handlingar;

att välla sig själv och andra bekymmer för vad som icke kan ändras;

att icke underlätta allt vad gott vi kunna underlätta;

att icke taga hänsyn till andras svagheter;

att anse någonting omöjligt bara därför att vi icke själva kunna utföra det;

att tro endast vad vårt ofullkomliga förstånd kan fatta;

att leva som om ögonblicket vore så viktigt att det skulle räcka i evighet;

att bedöma människor efter yttre egenskaper i stället för att inse, att deras värde ligger i inre egenskaper.

Vid samma tillfälle förklarade han att »envishet i småsaker är vanligt folks största hinder på levnadsstigen men advokaternas bästa inkomstkälla.»

Den kärleken!

(För Morgonbris.)

Av C. Nällengren.

(Forts. fr. nr 10.)

"Syskonfesten" gick av stapeln. Naturligtvis hade kommittén sörjt för diverse förströelser. Men man hade anspråk på syskon! Några ville vara här, andra där, alla att de övriga skulle rätta sig efter deras önsknings. Det blev kiv och ordväxling. Alla funno sig vara ena ljusets änglar och de övriga: "ömkliga bröder och systor". Min bror, som skulle hållit det högtidliga invigningstalet, lämnade tidigt festen, följd av Greta, som följt honom vart han gått de senaste veckorna. Andra följde exemplet; och "syskonringen" var stadd i upplösning.

Agnes och Axel voro bland dem, som höllo ut längst. De voro icke samman under hela aftonen. Hon hade slagit sig ned i ena hörnet bland några ungdomar, två flickor och två snusiga, halvfulla pojkar. Axel satt ensam i ett annat hörn. Där hade han suttit hela aftonen dyster och modfälld. Han trodde sig vara föremål för anmärkningar och hån från motsatta hörnet, och i de blickar Agnes sände honom, trodde han sig läsa: "Sådan ynkygg! Han kan inte dansa. Gud, vad du är dum, som inbillar dig att jag skulle tycka om dig!" Han skulle velat springa från alltsammans; men han hade ju bjudit henne till festen — självfallet fick han stanna och ledsaga henne hem.

Agnes hade varit uppbjuden tre gånger å rad av samme kavaljer och nu bjöd han henne till en fjärde dans. Den ena flickan kände sig överflödig och lämnade med en harmsen min salen. Axel kände detsamma — de voro ju jämna par! — och drog sig försiktigt undan till kaféet.

Slutligen tystnade musiken, och de fyra rustade till avfärd. Vi sutto några stycken i en berså, nära "stora trappan". Då de fyra kommit ned på sandgången hörde jag den ena flickan säga:

"Det är en vacker gosse, Axel! — Och så förståndig se'n! — Far talar med sådan förtjusning om honom och Erik Nällengren efter varje möte han varit på arbetareföreningen."

"Ja", svarade Agnes, "men han talar bara om föreningar och politik. Det är väl inget för en flicka att höra på? Och mig har han gått an med för att få mig in i socialdemokratiska ungdomsklubben! Jag blir aldrig socialist! — — — Hade han ändå kunnat dansa!"

Några minuter senare kom Axel. Missräkning låg lägrad över hans ansikte. Han observerade oss icke; och vi, som visste att missräkningen skulle bli honom en förödmjukelse om han visste sig observerad, anropade honom icke. Då han hunnit undan lämnade även vi platsen.

En vedervärdig stinkbomb hade kreverat mitt i "syskonringen" och sprängt den i lika många delar, som vi voro syskon.

Min bror sörjde "syskonringens" tragiska slut. Han hade väntat sig mycket av denna. Huru annorlunda var icke förhållandet i dag mot i går? Han hade i hela fjorton dagar berett sig för invigningstalet, och i går gick han glad och förhoppningsfull med Greta under armen till festen. I dag (det var en söndag) satt han hos mig grubblande och missmodig.

"Vad du är barnslig", sade jag, "som trodde, att något sådant var möjligt och — hur kan du sörja över att det omöjliga icke blev möjligt? Vad du fordrade av "syskonringen" är icke ens möjligt mellan riktiga syskon. Framåtskridandet kan icke häjdas av några kortsynta ungdomar."

Han svarade icke på en god stund, och bibehöll sitt sorgsna utseende och sin halvliggande ställning på soffan. Så steg han upp, sträckte armarna mot taket, gäspade och sade: "Ja, du har rätt syster. Jag var barnslig, som trodde att det, som kräver århundraden, kunde göras på en dag. Verkliga syskon bli människorna först då de leva under andra förhållanden och till dessa arbetar sig folket, drivna av sina egna intressen. Socialismen är gudi lov ingen utopi, utan en samhällsteori, som med naturlagens våldsamhet gör anspråk på tillämpning i samhällslivet! Men varför förgifta tillvaron för varandra?"

"Ska du gå?" frågade jag då han drog sig mot dörren.

"Ja, jag skall gå ut med Greta på förmidda'n. Vänta mig icke till middag, ty jag är bjuden till middag hos Anderssons."

Stinkbomben hade således icke skilt min bror från Greta. Jag var glad däröver, ty jag hade lärt mig älska och värdera denna flicka, som en god syster. Hon var numera alltid munter och glad. Hon kom ofta till mig om eftermiddagarna och stannade tills Erik kom från arbetet. Hon längtade efter honom med ett barns längtan och då tiden led, att han skulle komma "joddlade hon glatt", som Fröding säger.

Om han skulle dö! tänkte jag ofta — då är det förbi med denna flicka,

Jå återstår för henne endast vansinne och död! Hon hade, tycktes det mig, satt in sitt hela liv i kärleken till min bror och hon var för svag, för känslfull att möta sorger och motigheter.

De sutto hos mig en stund varje afton, och gjorde sedan sin vanliga promenad. De följdes på möten och föredrag, och då debattens vågor gingo högt och Erik med elegans och smidighet, och under publikens stormande jubel, korsade sin lans med meningsmotståndarna satt hon vid hans sida och plickade förtroendefullt och beundrande upp i hans öppna, ärliga ansikte.

Så förlopp vintern i en kärlekens berusning för dem båda.

På försommaren lämnade hon hemmet för några veckors vistelse hos släktingar i Småland.

De växlade flitigt brev, men han leddes förfärligt efter henne. Jag skrattade åt honom och skämtade med honom. Han frågade efter brev morgon, middag och kväll, oavsett om han fått brev med sista postgång. Han, den viljestarke, våldsamme jätten på arbetaremöten och talartribuner var sentimental, som en bortklemad borgardotter, i sin kärlek. Svartsjuk var han inte. Han skulle utan betänkan- de satt sitt liv i pant för hennes trohet.

Så småningom vande han sig dock vid ensamheten och tiden flöt lugnt, om än för honom långsamt, undan. Hon skulle vara borta fem veckor och nu hade vi blott tredje lördagen. Min bror var hemkommen från arbetet och då han tvättat sig och ömsat kläder kom han in till mig.

"Går du med mig ut i afton?" sade jag.

"Ja, men vi väntar brevbäraren. I afton måste jag ha' brev från Greta!"

Jag gjorde mig i ordning, och då vi väntat en stund kom brevbäraren.

"Brev från fästmon!" ropade denne muntert åt Erik, som stack ut huvudet genom dörren.

Det var Gretas handstil, det såg jag strax men då han rivit upp kuvertet och fått tag i brevet raglade han bort till soffan, föll omkull på denna och tappade brevet. Jag stod hänfallen, ur stånd att begripa vad som försigick.

"Lina, se efter vad det är för ett satans brev!" skrek han.

Jag tog brevet, som endast bestod av några rader och såg igenom innehållet, som lydde:

(Forts.)

Alla kvinnoklubbar böra tillhöra det socialdemokratiska arbetarpartiet. De klubbar, som ännu icke äro med i partiet, böra snarast upptaga till behandling frågan om anslutning till sina respektive platser arbetarkommuner.

Notiser.

Lönenämnder för hemarbetet i Frankrike. Liksom i England och Tyskland vinner också i Frankrike den tanken allt mera terräng, att man genom upprättande av lönenämnder måste söka råda bot på det elände, som råder inom hemarbetsindustrin. I april inlämnades i detta syfte en motion, vars huvudkonturer äro följande: Lönenämnderna, som upprättas på regeringens förordnande, bestå av både arbetsgivare och arbetstagare, som väljas med vissa villkor. Varje arbetsgivare är skyldig registrera alla av honom direkt eller indirekt sysselsatta arbetare. Lönenämnden har att fastslå en minimitimlön. En central lönenämnd, bestående av ombud från de lokala lönenämnderna, bildas. Denna har bl. a. till uppgift att jämföra olika lönetariffer och bringa dem i största möjliga överensstämmelse med varandra. Kontroll utövas dels genom arbetsgivarens lista, dels genom hushållsböcker, förda av varje enskild hemarbetare.

Yrkesfarekommittén tros skola framlägga sitt betänkande i slutet av november. Kommittén sammanträder i början av månaden för slutlig granskning av de föreliggande lagförslagen, bland vilka märkes ett, omfattande förslag till lag om arbetsskydd, vidare ett lagförslag angående hemindustriellt arbete samt förslag till organisation av arbetareskyddslagstiftningens myndigheter.

Ny kvinnoklubb har bildats vid Ort- viken invid Sundsvall. Välkommen till arbetet att få kvinnorna med oss.

Agitationen. Fru Agda Östlund kommer att agitera en månad i Skåne för Skånska partidistriktets räkning.

Första mötet blir den 9 nov.

En agitationsresa i Värmland på omkring 15 platser håller på att förberedas. Första mötet blir den 7 nov. Kostnaderna för resan delas av klubbarna och organisationer som anordna mötena och agitator blir Ruth Gustafson.

Föreläsningar i kommunalpolitik för arbetarkvinnor i Stockholm har på initiativ av Stockholms allmänna kvinnoklubb anordnats, och bekostas dessa föreläsningar av kvinnoklubben och sex föreningar, som ha kvinnliga medlemmar.

Föreläsarna äro brr K. Tengdahl, E. Palmstierna, Yngve Larsson och K. Eriksson.

Den första föreläsningen hölls tisdagen den 26 okt. av hr Eriksson och behandlade »Den nya rösträtten och proportionella val».

Morgonbris' julnummer utkommer de första dagarna i december och innehåller artiklar av fruarna Kata Dalström, Umland-Andersson, Signe Garling-Palmér,

fröken Emma Gustafson m. fl. samt skisser, dikter och är rikt illustrerad. *Morgonbris'* julnummer bör finnas i varje arbetarhem och uppmanas våra kommissionärer på alla platser att därför öka rekvisitionerna.

"Jag går ut!"

Ett bevingat ord i fackföreningsrörelsen.

I den moderna fackföreningsrörelsen möter tvenne särskilt beaktansvärda slag av människor, vilka likt stråtrövare ställa sig hindrande på framåtskridandets väg. Den ena typen rangerar under den tröghetens lag som ställer sig likgiltig och oförstående inför allting, som ingen orsak i världen förmår att rubba ur sin saliga jämvikt, som med isande kyla trotsar alla framsteg och med en nonchalant överlägsenhet, gent emot allt bättre vetande, förkunnar sin bekväma vishet »det har alltid så varit» och därmed enkelt avfärdar alla utvecklingens lagar. Först då, när den fackliga sammanslutningens behov, och även fördel, står som ett oomkullkastligt faktum inför deras ögon, händer det stundom att de mjuknat något och tillstå »det är nog bra», särskilt då de få vara med om fördelarna och de för egen del ej anse nödigt att medverka i organisationen. Om dessa snyltande slingerväxter, som smyga sig uppför det mänskliga framåtskridandets träd och suga dess must, är redan förut mycket talat och skrivet, och om det än genom fackföreningarnas moraliska uppfostringsarbete i mycket har blivit bättre, kommer dock dessa slags egoister, som vänta på den skörd andra sätt, troligen aldrig att utdö.

Till det andra slaget av människor, som ej äro mindre farliga för arbetarnas kamp för bättre levnadsställning, blir det mindre talat. Huru ofta och vid huru många olika tillfällen stöta vi icke på folk som väl tillhör organisationen tidtals, men så snart någonting inträffar, som ej behagar dem eller som de vid första tillfället ej förstå, med handen riktad mot föreningsledningen utslunga de hotande orden »jag går ut». Liksom konungens medel är kanonen, så slunga dessa, den moderna organisationens naiva människor ut de bevingade orden som påtryckningsmedel, understundom för att göra sin mening gällande gent emot majoriteten. Vad än ledningen inom organisationen företager, städse glömmes likväl sådana, i grund och botten ofta duktiga människor, att aldrig en handling kan tillfredsställa alla, och att en organisation endast kan bestå om den enskilda synpunkten underordnar sig det allmänna. Så mycket den fria meningsyttringen inom en organisation är nödvändig, så må det likväl ej förglömmas att varje institution måste upphöra i det ögonblick då den

enskilde vägrar sin medverkan i det stora hela, även om han sätter sig och sin person över det hela och grundligt föraktar varje majoritetsprincip, bör han ej handla så.

Aldrig någonsin kan likväl självsöndringens devis »jag går ut» bliva så ödesdiger som — när den för övrigt ymnigast begagnas — efter en ogynnsam eller ej alla tillfredsställande lönekamp. Härefter böjer sig i regeln hela den vankelmodiga och förtvivlade skaran, för hvilka det synes som alla bryggor voro upprivna och den enskilde, vilken till sina resignerade kamrater viskar ett om underkastelse vittnande »jag går ut», kan stundom åstadkomma obotlig skada. Lönearbetarens hela strävan bör gå i riktningen att bekämpa det framträdande tvivlet och den försagda hopplösheten och som i sin helhet endast besegras genom en principiell skolning i organisationen. För dessa strävanden verkar ingenting mera skadligt, för intet är den ringa eller halvbildade arbetaren mera mottaglig än de framtiden fejt prisgivande orden »jag går ut».

Lyckas ej en fackföreningens aktion så som man tänkt sig, eller om en intervention hos arbetsgivaren blir utan följd så kommer naturligtvis den sista triumfen alldeles precis att slungas mot organisationen, »jag går ut». Ofta nog lyckas en enskild, som talar så, omvända ett anseeligt antal till sin pessimistiska livs- och världsåskådning, och i tider efter ett i kampen lidet nederlag verkar dessa söndrande ord som en pest. I själva verket är det en pest i det moraliska sinnet som utgår från en psykisk massinfektion när ett dylikt förtvivlans och tanketröghetens slagord tränger in och sättes i omlopp bland arbetskamraterna.

Om en liten elak pojke berättas att, då han under vintern förfrusit sina fingrar, skadeglad utropade: »det var rätt åt min far att jag kylde mina händer, varför har han ej köpt mig handskar», och om denna anekdot erinrar det goda folket med sina hotande ord »jag går ut», på det livligaste. Om ett resultat har uteblivit, och en handling ej kunnat genomföras, förklara de med sitt hot att de trotsa någon med sin vilja, under det de noga känna, att denna någon äro de själva, som de genom sin egendomliga hållning träffa. I stället för att om organisationen misslyckats eller ej vunnit vad som åsyftats, därav draga lärdomar, att alla krafter måste spännas för att återtaga det försummade och göra organisationen kraftigare och slagfärdigare, så förklara de liksom trotsiga barn: »vi vilja ej mera ha med saken att göra», förleda andra att fly från fanan, plantera missmod och försagdhet, där uppmuntran och upplysning bland de vankelmodiga vore på sin plats. Så varda de, utan att ana eller avse det, arbetsgivarens medhjälpare, vilka med längtan se organisationens försvagande, att misstämning och vankelmod insmyger sig i de kämpandes led. Vid varje tillfälle drager arbetsgivaren försorg om att gynna separationssträvanden bland

arbetarna, och medlet härför är ju ganska enkelt, då en del lätt övertygas om att efter en misslyckad attack, till följd av organisationens försvagade styrka, det är rätta tiden för — utträde.

Så ligger följaktligen i de lättfärdiga och skadliga orden »jag går ut», en hel reaktionens värld, som står hindrande i vägen för varje kulturellt framsteg. Ett slagord som förgiftar vår tid och verkar på solidariteten som en frätande syra. Därför måste också denna antisociala lilla språksats bekämpas och utplånas, därmed skall också ett hårdnackat bålverk falla som försvårar varje steg vi taga framåt på vår väg.

(Efter Müller-Zeitung.)

(»Textilarbetaren.»)

Hemlösa — utkastade!

Sådant är det öde, som förestår ett 70-tal arbetarefamiljer vid Fagersta bruk. Emedan de ej vilja utgå ur Landsorga nisationen och förbinda sig att ej lämna understöd åt andra utestängda, har bolaget begärt vräkning på dem under uppgift, att de olovligen uteblivit från sitt arbete från den 4 aug., vilket, som vi veta, är osanning, alldenstund arbetet vid Fagersta avstannade på grund av lockouten.

Jag besökte platsen den 24 okt. och hade därvid tillfälle att samtala med flera familjer och fann, trots dessa dystra utsikter, en förvånansvärt god stämning. En hustru yttrade bl. a.: »Min man kommer icke att svika och jag tänker visst icke uppmana honom därtill». Svårt var det för många, men från verklig hungersnöd räddar dem dock fackföreningens understöd. Den lärdom, som arbetarna komma att draga ur sådana strider, blir säkert en annan, än arbetsgivarna avsett med sin lockout.

Anna Gunnarsson.

* * *

Vid det gemensamma möte i Folkets Hus, där red. K. Eriksson talade om »Nya rösträtten — proportionella val», antogs efteråt enhälligt och under stark tillslutning följande tvenne telegram:

Fackföreningen, Utansjö.

Arbetarekvinnor i Utansjö.

Kamrater! Vi äro stolta över Ert modiga beslut vid omröstningen. Leve vår solidaritet! Hälsningar.

Kvinnomöte i Folkets Hus.
Stockholm tisdag afton.

Arbetarekommun, Horndal.

Arbetarebustrur i Horndal.

Med förbittring och avsky mottogo vi budskapet om lockoutherrarnas hänsynslösa vräkningar. Låt icke detta brutala våld mot Edra

hem och familjer nedslå Ert mod och Ert ut-hållighet. Tusende kvinnor följa Ert kamp med varmaste intresse. Leve arbetarekvinnans solidaritet med sin egen klass! Hälsningar.

Kvinnomöte i Folkets Hus.
Stockholm tisdag afton.

1:a-Majblomman och arbetarekvinnorna.

I maj såg man på gatan rika och fattiga, gamla och unga prydda med en eller flera av den lilla oskyldiga gula Maj-blomman.

Maj-blommans tillkomst och ändamål känna vi nog alla till och däremot har man väl intet att anmärka, om man kunde vara fullt säker på att den utlovade inkomsten oavkortad kom det ändamål till godo, som det så vackert talas om. Jag skulle härned vilja rikta ett par frågor till de många arbetare och arbetarkvinnor, som bidragit med sina 10-öringar:

»Vet ni med säkerhet att dessa medel oavkortade bli använda till att ge hälsa och glädje åt sjuka och fattiga barn?»

»Tror ni att det är av ren barmhärtighet och medkänsla för de fattiga, som dessa till största delen överklassens män och kvinnor ha igångsatt denna insamling?»

»Böra ni arbetare, med eder förut förknappade inkomst vara behjälpliga vid en sådan tillställning av kanske just samma personer, som äro mest ivriga att nedpressa våra existensvillkor?»

Jag ställer dessa frågor till eder, kamrater, och ber eder tänka efter och ta reda på vart edra slantar hamna innan ni kasta ut dem.

Tro ni inte att denna »välgörenhet» är ett slags plåster på den sjuka samhällskroppen för att därmed hindra oss i vårt arbete att omskapa samhället till ett fullt demokratiskt och rättvist samhällssystem, där ingen »välgörenhet» behövs. Nej, kamrater, vi skola inte vara överklassen behjälpliga i dess kvacksalveri, utan låtom oss arbeta på att snarast möjligt avskaffa dessa missförhållanden och orättvisor och i dess ställe uppbygga ett nytt demokratiskt samhälle. Detta skola vi snart nå, när vi alla lärt oss förstå socialismen, som är vår enda räddning från förtryck. Därför, ni arbetarkvinnor, sluten eder till den socialdemokratiska arbetarrörelsen, det är där som eder plats är vid sidan av männen och låt all humbug vara. Låt överklassen själv sköta sina »nöjen». Ställ inte eder själv och edra barn som redskap åt dem eller deras upptåg. Det är inte välgörenhet vi behöva, det är rättvisa och sanning för alla, ingen hög och ingen låg, utan alla lika.

Oskar Pettersson.

Den "röda" grevinnan.

I »Göteborgs Handelstidning» skildrar en korrespondent ett besök å slottet Warwick i England och av särskilt intresse är den del av artikeln som handlar om slottets ägarinna, grevinnan Warwick. Han skriver:

Huvudintresset samlas dock kring »den röda grevinnan», kvinnan som mitt i denna lyx och prakt ägnar sig åt socialismen och ensam inom sitt stånd uppträder i dagens politiska strid på arbetareplattformen. Hon delar sin uppmärksamhet åt alla och omges ständigt av ivriga lyssnare och utfrågare. På senare tiden har hon icke deltagit så aktivt i dagsstriden; men hon är lika ståndaktig och ivrig som förut och talar därom med vem som helst. Hon är medlem av Socialdemokratiska federationen, den rena socialistiska organisationen i England, och står i livlig förbindelse med arbetareledarna.

»Ja, jag är fullt med på alla detaljerna i socialisternas program, som bl. a. innefattar demokratisering av regeringsmaskineriet, överhusets avskaffande, allmän rösträtt utan könsåtskillnad, avskaffandet av indirekt beskattning, fritt underhåll åt alla som besöka statens skolor, jordens nationalisering, med arbetets kontrollering efter kooperativa principer, fyrtioåtta timmars arbetsmaximium i veckan, kyrkans skiljande från staten. Men jag gör ett undantag; jag önskar icke monarkiens avskaffande. Om vi hade en autokrati, vore det något annat; men som det nu är, vore det icke värt mödan att framföra ett sådant krav. Som vi ha det i England, gör det alldeles detsamma om statshuvudet kallas kung eller president.»

»Ja», hör jag henne säga, »jag har skilt mig från societeten, detta fastän jag verkligen bekvämade mig att presentera min dotter vid hovet. Societeten är delad i två delar: de som utträka och de som utträkas. Jag har ständigt sökt att icke tillhöra den förstnämnda sektionen, och har beslutit att icke tillhöra den andra.»

»Vad jag skulle göra om jag vore mångmillionär? Jag skulle ge ut varje penny för att befördra den socialistiska rörelsen, framför allt kanske för att söka öka antalet arbetarrepresentanter i parlamentet. Ju mera parlamentet demokratiseras, dess bättre.»

»Budgeten och jordskatterna? Våra jordlagar äro absurda. Det är ett under att de fått vara orörda så länge. Men det är därför att de stora jordägarna och kapitalisterna hittills varit herrar i parlamentets båda hus. Tänk att några tusen personer äga väl tre femtedelar av Englands jord! Det är sådana orimliga förhållanden som driva folket från landsbygden. Ända till nu har vårt folk tamt funnit sig i att låta detta feodala system kvarleva; nu har tiden för en omvälvning kommit. Jag är själv stor jordägare, men det inverkar icke på min uppfattning av vad landet kräver. Jag hoppas lorderna icke

våga röra vid budgeten; men även om de göra det, är demokratiens seger viss.»

Detta yttrades med djup övertygelse och i uttalandet instämde dottern, lady Helmsley.

»Min man — säger grevinnan Warwick vidare — går icke så långt som jag, men han hjälper mig på alla sätt. Warwickarnes motto är: »Jag kallar knappast allt detta mitt eget.»

Grevinnan av Warwick är en ståtlig uppenbarelse, med högt utvecklad intelligens, i hela sitt uppträdande en värdig representant av en stor gammal familj. Hon äger utom Warwick också egendomen Easton Lodge i Essex, båda omfattande över 10,000 hektar jord, samt ett palats i London nära det kungliga palatset.

Minneslista.

Soc.-Dem. Kvinnokongr. Arbetsutskott. Verkställande utskottet, Stockholm.

Ordförande: Fru Ruth Gustafson, Hagagatan 18, IV ö. g.

Kassörska: Fru Elin Lindley, Tunnelgatan 1 B. I.

Utskottets medlemmar i landsorten.

Fru Anna Fredin, Malmberget.
Fru Signe Anderson, N. Kungsg. 27, Gävle.
Fru Ugländ-Anderson, Östergötlands Folkblad, Norrköping.
Frkn Anna Ekberg, Kaptensgatan 19, Malmö.

Soc.-Dem. Kvinnoklubbar.

Ankarsrum: Fru Matilda Larsson, Nybygget
Ararum: Ester Johansson.
Arboga: Fru Lydia Olofson, Kapellgatan 43.
Arvika: Frkn Lydia Öberg, Hantverksg. 49
Arlöf: Emma Eskilsson, Sockerfabriken.
Askersund: Fru Holm, n:r 112.
Avesta: Fru Johanna Eriksson, Sägbo.
Billesholm: Thea Mårtensson.
Bjuv: Fru Kersti Månsson, Gruvan.
Boden: Fru Thyra Wikström, jägmästare Lindvalls gård.
Bömshus: Fru Hanna Bohman, Björnbo n:r 6.
Borlänge—Domnarvet: Fru Gerda Forsström, Borlänge by 41.
Borås: Frkn Mattis Persson, Viskaberg.
Boxholm: Anna Svensson, Järnvägsstationen.
Charlottenberg: Frkn Krist. Guldbrandsson.
Deje: Fru Kristina Löf.
Ektorp: Fru Nelly Grönlund, Högåsen, Ektorp, Saltejö--Duvås.
Enköping: Elin Johansson, Kyrkogat. 13.
Eskilstuna: Fru Therese Olsson, Åsgat. 26.
Eslöv: Fru Ebba Hansson, Södergatan 17.
Falkenberg: Sofia Rylander, Kullen.
Forsbacka: Fru Johanna Jernström.
Forshaga—Klarafors: Fru Elvira Persson, Rom.

Frånö: Fru Signe Lundborg.
Furulund: Fru Elna Malmgren.
Gällivara: Signe Lundberg.
Grängesberg: Fru Sanna Ekholm.
Gävle: Fru Signe Andersson, N. Kungsg. 27.
Göteborg: Fru Klara Verhage, Borgargat. 18, Olskroken
Hagfors: Fru Lina Berg, Bruket.
Hallstahammar: Frkn Anna Berggren, Näs.
Hasslarp: Fru Olivia Olsson, Bagerifören.
Hälsingborg: Fru Kristina Johansson, Karl Kroksgatan 50.
Huvudsta: Fru Berggren, Folkets Hus.
Höganäs: Fru Kristina Engström.
Hörken: Fru Selma Berggren.
Kalmar: Frkn Rhea Fürstenberg, Folkets Hus.
Karlshamn: Sofia Nilsson, Tekniska skolan.
Karlskrona: Hulda Henricsson, Blekinge Folkblad.

Karlstad: Fru Alma Norsell, Värmlands Folkblad.

Karlskoga: Fru Mina Uddenberg.

Katrineholm: Fru Elisabet Eriksson, Sandgatan 11.

Kiruna: Fru Hilda Lundkvist, Bostad 32.

Kjävlinge: Fru Vendla Vahlberg.

Kristianstad: Fru Alma Vesterberg, Långebro.

Kristinehamn: Frkn Emma Olsson, Olsberg.

Kvarnsveden: Fru Anna Johansson, Folkets Hus.

Landskrona: Fru Ada Thureson, N. Infartsgatan 3.

Lessebo: Bertha Jönsson, Lessebo Bruk

Lidköping: Anna Gustafsson, Grefhusg. 58.

Limhamn: Fru Olivia Sjölin, Sveavägen 87.

Linköping: Agnes Lind, Tanneforsgatan 8.

Lomma: Fru Augusta Olsson.

Ludvika: Frkn Anna Nordgren, Förenade.

Luleå: Nellie Nordström, Magasinsg. 23.

Lund: Fru Emma Hansson, Folkets Hus.

Lysekil: Alma Dalström, Kronberget 2.

Malmberget: Anna Tegman, Johannis 103.

Malmö: Fru Hanna Johansson, Bergsg. 31.

Marieberg: Fru Marta Frånberg.

Marieholm: Fru Hilma Nord.

Morgongåva: Fru Edla Sabel.

Motala: Frkn Hedvig Bergstrand, Folkets Hus, Motala verkstad.

Munkfors: Fru Ruth Johansson.

Munksund: Fru Ida Grek.

Nautanen: Fru Ida Tanberg.

Norberg: Fru Alma Thorell, Kärrgruvan.

Norrköping: Fru Alma Hillerström, Slottsgatan 123.

Nyköping: Fru Ida Johansson, Repslagargatan 27.

Ortviken: Frida Bäckström, Pettersvik, Sundsvall.

Oxelösund: Fru Emilia Lundal, Konsumtionsföreningen.

Persberg: Fru Lydia Näs.

Ramnäs: Fru Erika Lindblad.

Riksgränsen: Fru Dagny Hedgren.

Skärälid: Frkn Ellen Ekberg.

Skromberga: Oliva Möllergren, Skromberga, Ekeby.

Slottsbron: Fru Anna Ekstam.

Smedjebacken: Hilma Larsson, »Progress».

Sprängsviken: Helma Selling.

Sparreholm: Fru Elvira Jansson, Haga 18.

Stockholm: Fru Anna Johansson, Dalagatan 52, II ö. g.

Stockholms södra: Fru Anna Ljungberg, Åsögatan 109 I.

Sundsvall: Fru Selma Uppgård, Storgatan 59 (C. P. Hedenström).

Surahammar: Frkn Edit Dahl.

Svartösten: Matilda Espling.

Södra Nyhamn: Ida Kinell, Sundsvall.

Sölvesborg: Frida Holst, Skeppsbrogatan 44.

Tidaholm: Fru Helga Nord, N. Kungsvägen 38.

Tranås: Fru Josefina Lundblad, Fristad, Tranås Kvarn.

Trelleborg: Fru Math. Friberg, Folkets Hus.

Trollhättan: Frida Lindmark, Rödjan 3.

Uddevall: Fru Ada Lind, Kämpegatan 6.

Umeå: Fru Antonia Lundström.

Vadstena: Fr. Nyblom, Dalströms skoaffär.

Visby: Fru Anna Nilsson, Michaelsgat. 15.

Vänersborg: Fru Hedvig Hägg, Gasverks-gatan 25.

Vännäs: Fru Lina Brandt.

Västansfors: Fru Lina Asplund.

Västervik: Fru Elin Nilsson, Jakobsgat. 8.

Västerås: Fru Agnes Söderkvist, Stora gatan 66.

Växiö: Fru Stina Nordin, Folkets Hus.

Vstad: Johanna Sasserzon.

Åby: Fru Elin Nyman, Kvarntorps Handelsförening.

Åhus: Fru Anna Ljungkvist.

Åstorp: Fru Maria Eriksson.

Örebro: Fru Elisabet Karlsson, Slottsg. 28.

Östersund: Fru Lotten Ödmark, Storgatan 27.

I händelse av fel i »Minneslistan» ombedes klubbarna att snarast möjligt till redaktionen insända rättelse å desamma.

Redovisning för Morgonbris

har lämnats från följande platser:

Table with columns for location, Redovisat ant. n:r, and Oredovisat ant. n:r. Lists various clubs and their respective counts.

Table with columns for location, Redovisat ant. n:r, and Oredovisat ant. n:r. Lists various clubs and their respective counts.

Kvitteras.

Morgonbris expedition.

BREVLÅDA.

S. A. uppmanas att uppgiva sitt namn och adress till red. för att få in inlägget i debatten »Kvinnor och religion».

Brev från arbetsfallets måste stå över till julnumret då Morgonbris' utrymme denna gång blivit starkt anlitat.

DAMER!

På avbetalning

utan förhöjda priser

Beställda Kappor, Dräkter och Kjolar.

Goda varor, moderata priser. Fördelaktiga betalningsvillkor. Humant bemötande. Valgjort arbete.

A. S. WAHLBERG, Tunnelgatan 17, I, Stockholm.

FÖRLOVNINGSRINGAR.

Table listing prices for wedding rings under categories like 'Av 23 karats guld' and 'Vardagsringar'.

C. D. BÄCKSTRÖM, Guldsmed, Hornsg. 56, Stockholm Till landsorten mot postförskott.

Gratis! Alldeles gratis!!! Vägen lönar sig...

Bese vår Utställning av äkta Japanska Hushållsartiklar vilka samtliga på grund av det av oss fr. o. m. lördagen den 23 oktober införda rabattsystemet kunna av envar förvärfvas alldeles gratis.

Rabattmärken motsvarande 5 % t. o. m. 8 % av gjorda inköp, och utbytas dessa märken mot någon av dessa artiklar. Så kan t. ex. den av våra kunder, som samlat rabattmärken till värde av kr. 7: 50 få utbyta dessa mot en

äkta Japansk Kaffe-Servis, bestående av kaffe- och gräddkanna, sockerskål samt 6 par koppar. OBS! Kunder, som så önska, kunna naturligtvis tillbyta sig en artikel, såsom en kopp, en kanna, en karottbricka o. s. v. i sänder, då motsvarande märken samlats

Var god observera, att verklig rabatt erhålles, och ej någon skenbar sådan - genom höjandet av vanliga försäljningspriser - samt att samtliga utbytesvaror äro absolut äkta japanska och lämnas till vårt eget kostnadspris.

Bliv vår kund!! Vi prestera absolut endast de mest förstklassiga varor. Dagligen nyrostat kaffe.

KRONKAFFEHANDELN, 24 Kungsgatan 24, Stockholm. Riks 85 14. Allm. 81 40.

Bomullsklädningsar

i avpassade bitar, 8 mtr, äkta färg, nya eleganta mönster, erhållas till 2,85. D:o extra god kvalitet 3,20. Minutpriset å dessa tyger är ca 50 å 55 öre met. Blustyg 2,3 met., extra fin randig Perkal 75 cm. bredd till 88 öre. D:o av Musslin inneh. 2,3 met., fina mönst., pr bit 77 öre. Tillskriv Otto Oskarson, G:la Kungsholmsbrogatan 23 A, Stockholm.

Köp Koop. Syfabriken LINNÉAS

tillverkningar. Efterfråga dem i de Koop. affärerna över hela landet! St. Vattugatan 5, II - STOCKHOLM. Gynna den kooperativa fabrikationen.